

เทศน์เช้า วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ เราเป็นชาวพุทธไง พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนถึงพุทธะ พุทธะคือในหัวใจของเราไง แต่เวลาเรื่องประเพณีวัฒนธรรม ถ้าเราเป็นชาวพุทธแต่ไม่มีความ มั่นใจ เวลาในพระไตรปิฎกบอกว่า เวลาพระอานนท์ถามว่าถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปรินิพพานไปแล้ว เวลาบริษัท ๔ เวลาระลึกถึงให้ระลึกถึงที่ไหน

ให้ไปสังเวชนียสถานทั้ง ๔

อันนั้นไปแล้วไปเพื่อความยืนยัน ยืนยันว่าเป็นชาวพุทธไง แต่ถ้าความสุข ความสุขใน หัวใจของเรา พุทธะอยู่กลางหัวใจของเราเราปรารถนาพุทธะ ถ้าปรารถนาพุทธะ เราไปวัดไปวา เพื่อความสุข ไปวัดไปวาเพื่อความสุข เพื่อความสงบ ความระงับในหัวใจของเราเนาะ แต่ความสุข ความสงบ ความระงับในใจของเรามันต้องเกิดมาจากการแสวงหา ถ้าการแสวงหา

เราแสวงหามาเพื่อเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยในการดำรงชีวิตของเรา ปัจจัยเครื่องอาศัย ปัจจัย ๔ ปัจจัย ๔ ไปวัดไปวา ก็ไปทำบุญกุศลก็เป็นเรื่องของปัจจัย ๔ เรื่องของปัจจัย ๔ ปัจจัย ๔ เพื่อ การดำรงชีวิต ถ้าดำรงชีวิตแล้วเราปรารถนาจะหาความสุขของเรา

ไปวัดไปวาเพื่อวัดหัวใจของเราไง ถ้าไปวัดไปวาเพื่อวัดหัวใจของเรา เราต้องมีศรัทธามี ความเชื่อ ถ้ามีศรัทธาความเชื่อ การค้นคว้าการแสวงหาเรื่องประเพณีวัฒนธรรม เห็นใหม่ เวลา สวดมนต์ ทำวัตรสวดมนต์ ทำวัตรเย็น ทำวัตรเช้า เราสวดมนต์ของเราเพื่อให้เราระลึกถึงองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ระลึกถึงสิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เทศนาว่าการไว้ แล้วเราเวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราต้องชวนขวายของเรา

การชวนขวายของเรา ถ้าเราไม่ชวนขวายของเรา โดยธรรมชาติของมนุษย์ไง โดย ธรรมชาติของจิต จิตมันส่งออกตลอด ธรรมชาติของจิต จิตมันรับรู้อยู่ตลอดเวลา ถ้าจิตมันรับรู้ ตลอดเวลา มันแสวงหาของมัน

แล้วคนเราเกิดมา เกิดมาจากอวิชชา เกิดมาจากความไม่รู้เท่าตัวเอง ถ้าความไม่รู้เท่าตัวเอง สิ่งที่เกิดขึ้นๆ ก็อวิชชามันพาคิดใจ ถ้าพาคิด ไปศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษามาแล้วเป็นประเพณีวัฒนธรรม เป็นประเพณีวัฒนธรรมตกผลึก ตกผลึกเป็นวัฒนธรรมของชาวพุทธนะ ถ้าเป็นชาวพุทธ สิ่งนั้นมันเป็นประโยชน์ ประโยชน์ผู้ที่มาวัดมาวาใจ นี่สังคม หมู่มาก ดอกไม้แต่ละหลากสี เวลา ร้อยขึ้นมาเป็นพวงมาลัย

นี่ก็เหมือนกัน วัฒนธรรมประเพณี เป็นประเพณีวัฒนธรรมของเราให้ไปทำบุญกุศลของเรา เพื่อเป็นประเพณี เพื่อเข้าถึงสังขาร เพราะไปวัดไปวาขึ้นมาแล้ว ฟังธรรมๆ ฟังธรรมเพื่ออะไร ฟังธรรมขึ้นมาเพื่อศึกษา เพื่อศึกษานะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมๆ แสดงธรรม เราค้นคว้าในพระไตรปิฎก เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมนะ เทวดา อินทร์ พรหมเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา เทศนาว่าการขึ้นมา ชฎิลสามพี่น้อง ๑,๐๐๐ กว่าองค์นะ เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาเพราะพวกนั้นเขาเป็นนักบวช เขาแสวงหาของเขา เขาอยากจะพ้นจากทุกข์ของเขาไป

แต่เราปรารถนาความสุขไป เพราะเราปรารถนาความสุข เราปรารถนาสิ่งที่ว่ากิเลสตัดหาความทะยานอยากมันล่องมันหลอกใจ แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรื่อง อริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทุกข์คือความทนอยู่ไม่ได้ ทุกข์มันเกิดขึ้นมาเพราะเหตุใด ทุกข์มันเกิดขึ้นมาเพราะชาติปิ ทุกุขา เพราะความเกิดกำเนิดของเรามันถึงมีความทุกข์ขึ้นมาไป เพราะมีเราถึงมีความทุกข์ ความทุกข์เพราะปรารถนาความสุข เพราะปรารถนาความสุข แสวงหาตะเกียบตะกายเพื่อจะมีความสุขขึ้นมา มันถึงไม่ได้ความสุข พอไม่ได้ความสุข มันพยายามแสวงหา ถ้าได้ความสุขๆ ความสุขแบบกิเลสมันหลอกลวง หลอกลวง เห็นใหม่ บังคับเครื่องอาศัย ถ้าใครได้สิ่งใดสมความปรารถนา มันก็จะมีความสุขมา ความสุขมาชั่วคราวไป

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง ถ้าทุกข์ความจริง เราทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบแล้วเราค้นหาสัจจะความจริง ค้นหาความทุกข์ ความทุกข์มันมีหรือไม่ ความทุกข์มันก็มี ความทุกข์มันอยู่ที่ไหน จับตัวความทุกข์มาให้ดูหน่อย ความทุกข์

ความทุกข์มันไม่มี แต่เพราะเราอารมณ์ตัดหาความทะยานอยากของเรามันถึงเป็นทุกข์ไป ความทุกข์ ตัวมันเป็นอย่างไร เวลาความสุข ความสุข ตัวมันเป็นอย่างไร มันเป็นนามธรรม

ทั้งนั้นนะ สิ่งที่เป็นนามธรรมนะ แต่เพราะเป็นนามธรรม แต่เพราะกิเลสมันค้ำย มันค้ำยมันเจีย หัวใจเราตลอดเวลา ใจยังค้ำยนะ กลิ่นมันยิ่งขจรขยายไปทั่ว นี่ใจ ยิ่งค้ำยยิ่งทุกข์

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง มันมีอยู่กับเรา โดยข้อเท็จจริงอยู่แล้ว ถ้ามันมีอยู่โดยข้อเท็จจริง ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะ เข้าไปดับมัน จะเข้าไปดับมัน จะไปคลายมันออก พยายามจะตำรอกจะคายมัน ถ้าคายมัน นี่ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ท่านชวนชวายนาคนั่นนะ การทำคุณงามความดีท่านเสียสละมาทั้งนั้น นะ เสียสละมาเพื่ออะไร เสียสละมาเพื่อบารมีธรรมอะไร เสียสละมาเพื่อให้หัวใจมันเข้มแข็งใจ ถ้า หัวใจเข้มแข็งนะ ฟังธรรมๆ ขึ้นมามันจับประเด็น

เวลาพระสารีบุตร เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมกับหลานพระสารี บุตร ทำไมพระสารีบุตรเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาละ เขาแสดงธรรมกับหลานพระสารีบุตรนะ เพราะคนมีปัญหา คนมีปัญหาละ สิ่งใดที่เป็นประโยชน์มันชวนชวายนาคขึ้นมา

คนอ่อนแอ เขาพูดอยู่ข้างหูเลยละ “ไม่ได้ว่าฉัน เขาว่าคนนั้น ว่าคนนี่” มันไม่เอานะ นี่ เวลามันอ่อนแอ อ่อนแอสิ่งใด อ่อนแอ สิ่งที่เป็นคุณธรรม สิ่งที่เป็นสัจธรรม เวลาเข้าหูมันก็ไม่ฟัง เสียงโลกธรรม ๘ ใจ ตินินินทานั้นชอบ เวลาตินินินทานั้นไปกว้านมาใจ แต่ถ้าเป็นสัจธรรม นะ มันผลักมันไส มันไม่ต้องการ มันไม่เอา แต่ถ้าเป็นเรื่องตินินินทานะ เรื่องนินทากาลนี้ชอบ ไปกว้านมา นี่ถ้าจิตใจคนอ่อนแอ

ถ้าจิตใจคนเข้มแข็งนะ โลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ ตินินินทานั้นมีของ มันอยู่แล้ว เป็นจริงหรือไม่จริงอยู่ที่เรา จริงหรือไม่จริงนะ ถ้ามันเป็นความจริง สิ่งนั้นที่เป็นความ จริงขึ้นมา เราก็กะใจ มันเป็นประโยชน์กับเราใจ

แต่ถ้าไม่เป็นความจริง มันไม่เป็นความจริง เรารู้ของเราอยู่แล้ว เราเป็นคนกระทำ ความลับไม่มีในโลกหรอก เราเป็นคนทำเอง ถ้าเราทำเอง ตัวเรารู้อยู่แล้ว ถ้าตินินินทานามันก็ เกิดการกระเพื่อม ถ้ามันไม่มีสิ่งใดเลย มันก็ไม่มีกระเพื่อมใจ

ถ้าจิตใจมันเข้มแข็ง ถ้าจิตใจเข้มแข็ง สิ่งที่เทศน์ว่าการ ครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ว่าการ มันเป็นประโยชน์ทั้งนั้นนะ มันเก็บได้ทั้งนั้นนะ ที่ว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติเพราะจิตใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าธรรมะเป็นธรรมชาติ เพราะจิตใจของพระอรหันต์

สมัยพุทธกาลนะ สรรพสิ่งนี้เป็นธรรมชาติ มันอยู่ของมันอยู่อย่างนั้น เก๋ๆ เงินๆ มันเข้ามาทำอะไรในหัวใจเราไม่ได้ แต่เพราะจิตใจเรามันมีกิเลส มันจะเป็นธรรมชาติได้อย่างไรละ มันมีแรงดึงดูด มันมียางเหนียว มันมีตัณหาความทะยานอยาก มันเป็นธรรมชาติไม่ได้หรอก มันแปะเขาไปทั่ว ยางเหนียวมันแปะไปทั่วมันถึงไม่เป็นธรรมชาติไป มันไปกว้างไปยึดไปถือ มันจะเป็นธรรมชาติได้อย่างไร แต่ถ้าเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช่ไหม ใช่

นี่ไง ผลของวิญญูๆ กามภพ รูปภพ อรูปภพ มันเป็นธรรมชาติของมันอยู่อย่างนั้น จิตวิญญูณของเราต่างหากที่เวียนว่ายตายเกิดในวิญญู เพราะเวรเพราะกรรมของเรา เราถึงเวียนว่ายตายเกิดตามวิญญู ตามอำนาจของกรรม มันมีกรรมคืออยู่นะ ถ้าไม่มีกรรมดี เราไม่เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์แล้วเรายังมีสติมีปัญญา ขวนขวายของเรา จะหาความสุขของเรา หาความสุขของเราหาความสุขแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หาความสุขแบบพระพุทธศาสนา แต่พระพุทธศาสนา มันต้องขวนขวาย ต้องมีการกระทำ ไม่ใช่หาความสุขแล้วมันจะลอยมาจากฟ้า มันไม่มีสิ่งใดลอยมาจากฟ้าหรอก

เวลาพระสารีบุตรไปฟังเทศน์พระอัสสชิ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้ไปดับที่เหตุมันต้องมีที่มาที่ไป นั่งอยู่นี้มาจากไหน นั่งอยู่นี้มาจากบ้าน แล้วชีวิตนี้มาจากไหน ชีวิตเกิดมาจากท้องแม่ แล้วชีวิตเกิดมาจากท้องแม่ ท้องแม่ก็มีพี่น้องเหมือนกัน ไม่ใช่มีเราคนเดียว ชีวิตนี้มันมาจากไหน ชีวิตนี้มาจากไหน มันต้องมีที่มาที่ไปทั้งนั้นนะ ธรรมทั้งหลายมันต้องมาแต่เหตุ มันต้องมีเหตุดี มันต้องมีที่มาดี มันไม่ลอยมาจากฟ้าหรอก มันไม่มีใครจับยัดให้ มันมีแต่เราทำเอง

ถ้าเราทำเอง เรามา เราก็มาวัดใจของเรา เราไปวัดไปว่า ไปเพื่อความสุখনะ เราปรารถนาความสุข ความสุขคืออะไรละ ความสุขมันต้องมีความขยันหมั่นเพียรไง มนุษย์เราจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร ความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะใจ ถ้าอดุสาหะ เรากันคว้าวาดุแลหัวใจของเรา

สิ่งที่เวลาบอกว่าทำความสงบ ทำความสงบ เราเดินจงกรม เดินจงกรมอยู่ก็เพื่อจิตสงบ นั่งสมาธิก็เพื่อจิตสงบ ใจ ถ้าจิตมันสงบเข้ามา สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี แล้วจิตนี้มีคุณค่ามากนะ เหมือนกับเรากันพบ กันพบ เขาต้องไปสังเวชนียสถานทั้ง ๔ เขาถึงจะปลื้มใจ เขาถึงจะระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาเรากำหนดพุทโธๆ มีการกระทำของเรา เขานั่งเครื่องบินกันไป เราบริกรรมของเรา พุทฺธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พุทฺธะ หายใจเข้านึกพุท หายใจออกโธ พยายามกระทำ พยายามรักษา พยายามรักษา เหมือนเด็กๆ เลย ถ้าปล่อยมันอยู่สุขสบายมันก็เล่นของมันตามธรรมชาติของมัน ถ้าบอกให้มันอยู่นิ่งๆ มันคืนรนเต็มทีเลย จิตใจของเราละ ถ้าเราไม่ไปควบคุมมันนะ มันก็อยู่ของมันอย่างนั้นนะ มันคิดไปตามกระแส มันคิดไปตามแต่กิเลสค้นหาความทะยานอยากของคน

แต่พอเรามีสติปัญญาจะไปควบคุมมัน ใจ เราจะมีสติปัญญาควบคุมนะ สัตว์ สัตว์ถ้าเราฝึกฝนมันดีแล้ว เราใช้งานมันเป็นประโยชน์ได้นะ สัตว์ที่ไม่ได้ฝึกไม่ได้ฝน มันก็อยู่ธรรมชาติของมัน มันไปตามแต่จริตนิสัยของมัน

จิตใจของเรา จิตใจของเรา เราก็ปล่อยมันมาพอแรงอยู่แล้ว ไหนบอกเราเป็นชาวพุทโธไป เราปรารถนาความสุขใจ แล้วความสุข ความสุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี แล้วจิตมันเคยสงบไหม จิตมันอยู่กับเรา เราเกิดมาเพราะจิตดวงนี้ จิตดวงนี้กำเนิด ๔ ในใจ ในครรภ์ น้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ มันเกิดมาเป็นเราอยู่นี้ แล้วเราเคยรู้จักมันไหม เรารู้จักแต่ชื่อที่พ่อแม่ตั้งให้ เรารู้จักแต่ชื่อที่หมอบอกว่าเราควรรักษาร่างกายนี้อย่างไร แต่เราไม่เคยเห็นตัวเห็นตนมันเลย

ถ้าเราปรารถนาความสุข เรามีการขวนขวายของเรา เรามีคำบริกรรมของเรา มีการรักษาของเรา ถ้ามันละเอียดเข้ามาๆ ละเอียดเข้ามาหมายถึงว่ามันทำงานขึ้น มันนั่งสมาธิ มันเดินจงกรมใหม่ๆ นะ มันแก๊งๆ ก้างๆ มันก็ดมันขวางไปหมดเลย ทำอะไรไม่ถูก แต่งานอย่างอื่นทำเก่งนะ งานที่บ้านทุกอย่างทำได้หมดเลย มานั่งสมาธิมันแก๊งๆ ก้างๆ ทำไมมันเป็นอย่างนั้น ทำไมมันเป็นอย่างนั้นนะ เพราะนามธรรมใจ

ใจเป็นนามธรรมนะ แต่เวลาถ้าจิตสงบแล้วนะ สิ่งที่เป็นนามธรรม สติสัมปชัญญะมันสมบูรณ์ของมัน สิ่งที่เป็นนามธรรมเราจับต้องของเราเอง บังจิตตั้ง สันติภูมิจิโก ความลับไม่มีในโลก ความลับไม่มีในโลก ทั้งๆ ที่เราเข้าไปพบมันนะ จิตมันสงบแล้ว นี่มันคืออะไร นี่มันคืออะไร มันให้ชื่อไม่ถูกใจ มันให้ชื่อมันไม่ถูก มันเรียกมันไม่ถูก

เวลาคนอื่นเรียกเรานะ นายนั้น นายนี้ แหม! สะดุ้งเลยนะ รีบวิ่งไปหาเขาเลย แต่เวลาไปเจอจิตของเราเอง ทำไมเรียกมันไม่ถูกละ นี่แหละพุทธะ สิ่งที่อยู่ในหัวใจของเราไง แล้วถ้ามันไปเห็นเข้ามันเป็นความมหัศจรรย์ แล้วเงินทองซื้อไม่ได้ สิ่งใดก็ซื้อไม่ได้ ใครทำให้เราก็ดูไม่ได้ ครูบาอาจารย์เทศน์ว่าการขนาดไหนเราก็ดูทุกวัน เราฟังทุกวันเลยแล้วเราก็จะแสวงหาสิ่งนี้ เวลาเราไปเจอเขาเอง ไม่รู้จักมันนะ ไม่รู้จักมัน นี่ไง มันเป็นความมหัศจรรย์นะ มันเป็นความมหัศจรรย์มาก สิ่งนี้มหัศจรรย์อยู่ในหัวใจ อยู่ในตัวเรานี้แหละ ถ้าเราค้นคว้าเราเจอแล้ว เราพยายามทำให้มันชำนาญ พอมันชำนาญขึ้นมามันจะเข้าใจแล้ว

ใหม่ๆ เข้าไปมันเก๋ๆ เจินๆ มันรักษาไม่เป็น แล้วทำไมไม่ได้หรอก แต่ถ้ามันทำได้นะ มันทำได้เพราะอะไร เพราะเราไปเห็นมันแล้ว เรารู้มันแล้ว รู้เพราะอะไร เพราะเราทำเข้ามา แต่ขณะที่เราทำเข้ามา เรากำหนดพุทธโธเข้ามา เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา เวลามันเข้ามา เข้ามา นั่นคือข้อเท็จจริง แต่เราเทียบกับเรื่องวิทยาศาสตร์ เทียบกับวัตถุทางโลกไง แต่มันไม่ได้เทียบกับที่มันเป็นนามธรรมไง นามธรรม เห็นไหม

ดูเด็กสิ เด็กที่มันพอใจมันก็นั่งนิ่งของมัน เด็กที่ไม่พอใจเข้า มันก็ตีโพยตีพายของมัน จิตก็เหมือนกัน จิตก็เหมือนกันนะ สิ่งที่มาสงบเข้ามาเพราะกิเลสมันไม่รู้เท่ามันก็ละเอียดเข้ามา แต่ถ้ากิเลสมันรู้เท่า มันก็เหมือนเด็ก เด็กมันรู้ตัวมันต่อต้านทั้งนั้นนะ เวลามันต่อต้านนั่นคือกิเลสมันต่อต้าน ไม่ใช่ธรรมะต่อต้าน ธรรมะของเรามันเตาะเตาะ ธรรมะของเรามันยังอ่อนคืออยู่ ธรรมะของเรา คีล สมาธิ ปัญญาของเรายังไม่เข้มแข็งไง

ถ้าศีล สมาธิของเราเข้มแข็งแล้ว เราทำชำนาญแล้วนะ เด็ก เด็กมันจะมาสู้อะไรกับผู้ใหญ่ เด็กอะไรมันจะมีปัญญาเท่าผู้ใหญ่ มันไม่ได้หรอก แต่ด้วยความเมตตาของเรา ด้วยความกรุณาของเรา ด้วยความกรุณาของเรา เราก็เมตตา แต่ถ้าด้วยข้อเท็จจริง เราสามารถควบคุมได้ทั้งนั้นนะ จะทางหนักทางเบา จะทางความเหมาะสม

นี่ก็เหมือนกัน จิตใจของเรา จิตใจของเรา ถ้าเรามีสติปัญญา ถ้าเรามีความชำนาญแล้ว มันควบคุมมันดูแลได้ มันรักษาได้ เขาเรียกชำนาญในวสี ชำนาญในการเข้าการออก ชำนาญในการควบคุมดูแลหัวใจของเรา ชำนาญในการควบคุมพระพุทธเจ้า อย่างนั้นเชียวหรือ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานไง

แต่ของเรา เราไม่เคยพบเคยเห็นเงิ ในการควบคุม ในการเข้าไปเคารพ ในการเข้าไปเชิดชู มันเป็นนามธรรม ใครจะจับมาก็กัใส่กรงขังไว้ หัวใจของเราใครจะมาจับใส่กรงขังไว้ หัวใจของเราใครจะมาจับมันบีบบีบให้มันหมดสิ้นไป ใครทำ

มันก็ต้องมีสติปัญญานี้เงิ ถ้าไม่มีความชำนาญแล้วเราจะไปจับใส่กรงขังไม่ได้ หัวใจของคนขังมันไม่ได้ แต่มีสติ มีสติ มีคำบริกรรม มีการรักษา มีการดูแล เราไม่ใช่ไปขังเขา เราไม่ใช่ไปทำลายเขา เราเข้าไปเพื่อความดูแล พอดูแล มันชำนาญขึ้นๆ พอชำนาญขึ้น รักษาได้ตั้งมั่น พอตั่งมั่นขึ้นมา ถ้าเราฝึกหัดใช้ปัญญาของเราเงิ ฝึกหัดใช้ปัญญา

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา แต่ปัญญาที่เกิดขึ้น ปัญญาต้องคิด สมาธิ ปัญญา ปัญญาเกิดจากสมาธิเงิ คิดคือความปกติของใจ ทำให้เกิดความสงบระงับเข้ามาจนถึงมั่นขึ้นมา แล้วเกิดฝึกหัดใช้ปัญญาขึ้นมา ปัญญาใช้อันนั้น นั่นแหละมันจะสำรอก มันจะเริ่มรู้เริ่มเห็นแล้วมาจากไหน เรามาจากไหน จิตเรามาจากไหน มันมาจากตรงไหนละ มันมาจากตรงที่อำนาจวาสนา

ใครที่มีอำนาจวาสนามากทำสิ่งใดแล้วมันจะประสบความสำเร็จ ทำสิ่งใดแล้วมันจะราบรื่น คนที่มีอำนาจวาสนาน้อย คนที่ทำมาพอประมาณ มันต้องปากกัดตีนถีบ มันต้องพยายาม ค้นคว้า มันต้องใช้กำลังมากกว่าเขา เพราะต้นทุนเรามันต่ำกว่าเขาเงิ ถ้าต้นทุนที่มันสูงกว่า ต้นทุนที่สูงกว่า ขีปปาภิญญา ปฏิบัติง่าย รู้ง่ายเงิ ต้นทุนที่มันต่ำขึ้นมา เราก็ต้องต่อสู้ ต้นทุนต่ำแต่ก็มีต้นทุน ต้นทุนต่ำก็มีความเพียร ความเพียรก็รักษา มันถึงอยู่ที่การประพฤติปฏิบัตินี้เงิ มันอยู่ที่การดูแลหัวใจเรา ฝึกฝน จะต้นทุนสูง ต้นทุนต่ำ แต่ก็มีสติปัญญา มีสิทธิเสมอกากเท่ากัน เป็นมนุษย์เหมือนกัน มีหัวใจเหมือนกัน มีสุขมีทุกข์เหมือนกัน

แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้รื้อค้นขึ้นมา แล้ววางธรรมวินัยนี้ไว้ ปรารณาหรือสัตว์ขนสัตว์ รือสัตว์ขนสัตว์ รือในหัวใจนี้ รือสัตว์ขนสัตว์คือพยายามบอกให้เรามีสติมีปัญญา ให้มีความแจ่มแจ้ง ให้มีปัญญา

ปัญญานี้ปัญญาของเรา ปัญญาหรือค้นในจิตใจของเรา ปัญญาทางโลก ปัญญาทำให้เป็นสมบัติสาธารณะ ใครมีสติปัญญา สมบัตินั้นก็จะเป็นของคนคนนั้น แต่สมบัติในใจมันก็ต้องเร่ร่อนของมันไป

เวลาจะสิ้นใจ คนเราเวลาไม่ใกล้ฝั่งมันก็มีความวิตกกังวลใจใหม่ แต่คนที่มียศมีตำแหน่ง คนที่มีทรัพย์มีสินในหัวใจจะไปไหนก็ได้ พร้อมเสมอ พร้อมเสมอ แล้วคนที่เวลาชำระล้างกิเลสแล้ว การเกิดและการตายเป็นสมมุติ การเกิดและการตายหลอกหมด ไม่มีอะไรเกิดและไม่มีอะไรตาย แต่ต้องเห็นนะ ไม่มีอะไรเกิดอีกแล้ว ถ้าไม่มีอะไรเกิดอีกแล้ว

ชาติปี ทุกๆ การเกิดเป็นทุกข์อย่างยิ่ง การเกิดต้องมีสถานะ ใครได้รับตำแหน่งสูงใหญ่ ขนาดไหนเขาต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ การเกิดคือการรับผิดชอบชีวิตของตน การเกิดคือการแบกหามความทุกข์ที่จะเกิดต่อไป แล้วถ้าพิจารณาไปจนใช้ภาวนามยปัญญาสำรวจกายมันออก ไม่มี การเกิด ไม่มี การเกิดก็ไม่มีอะไรเกิดในธรรมชาติอันนั้น ธรรมชาติอันนั้นไม่มีอะไรเกิดและไม่มีอะไรดับ แล้วไม่มีการเคลื่อนไป ไม่มีสิ่งใดๆ ที่มันจะเป็นสมมุติอีก แล้วมันคืออะไรละ

คือหัวใจของเราใจ คือสิ่งที่ค้นคว้าอยู่นี้ใจ สิ่งที่เราปรารถนาความสุขๆ เรามาวัดมาวากัน เรามาหาความสุข แต่ความสุขถ้าเราจะไปหยิบฉวยเอาความสุขๆ ไม่มี มนุษย์จะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร ความเพียร ความวิริยะ ความอุตสาหะของเรา จะค้นคว้าหาความสุขท่ามกลางหัวใจของเรา เอวัง